

YTTRANDE 2025-06-19
U2025/00401
Utbildningsdepartementet 103 33
Stockholm
u.remissvar@regeringskansliet.se

Elevrörelsens yttrande gällande betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på ovan rubricerad remiss.

Sammanfattning

I ett system där betyg används för urval till vidare studier med konkurrens om ett begränsat antal platser, behöver prestationer och kunskap bedömas likvärdigt för att urvalet ska vara rättvist. Mot den bakgrunden välkomnar Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd utredningens förslag.

Remissvaret vi lämnar härvid är uppdelat efter utredningens huvudsakliga förslag i kap. 9 – 20, men ett antal teman återkommer som genomgående för- och nackdelar. Till fördelarna hör att förslaget om meritvärdeskalibrering i stor utsträckning kommer säkerställa att elevers meritvärden är nationellt jämförbara och likvärdiga, i en betygsskala med jämna skalsteg och förhållandevis starka kompensatoriska effekter.

Till nackdelarna hör att vi ställer oss frågande till flera delar av den praktiska tillämpningen, begripligheten och acceptansen för systemet, resonemang vi utvecklar i synpunkterna till 9.3 och 10.1. Därtill är en effekt av den föreslagna meritvärdeskalibreringen att de nationella slutproven likställs med faktisk kunskap och blir vägledande i lärares egen betygssättning, vilket vi finner olyckligt då det riskerar att styra även undervisningens innehåll.

Vi ser också att förslaget riskerar att föra med sig negativa effekter för elevers psykiska hälsa, sett till enskilda provtillfällen som blir mer utslagsgivande i kombination med att lärares löpande bedömningspraktik i stort bevaras – om än med en välkommen bedömning i 16.4.3.

Att enskilda slutprov ska bli utslagsgivande för grundläggande behörighet till högre studier anser vi vara direkt olämpligt, särskilt i ljuset av att den första möjligheten till ett nytt prov föreslås vara det andra kalenderhalvåret då en elev fyller 20 år. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd avstyrker dessa förslag med fördjupade resonemang i synpunkterna till 15.4.

Vi lämnar slutligen ett antal synpunkter avseende meritvärdeskalibreringen som sådan, främst avseende dess konstruktion för gymnasieskolan i synpunkterna till 11.2.

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd lämnar synpunkter och kommentarer på nedanstående förslag.

- 9.2** Tillstyrker förslaget om att införa en betygsskala om tio betygssteg med jämna skalsteg.
- 9.3** Invänder mot antagandet att ämnets syfte och centrala innehåll kommer ligga till grund för betygssättningen men tillstyrker förslaget på nya betygskriterier i övrigt.
- 10.1** Tillstyrker förslaget om meritvärdeskalibrering för grundskolan med synpunkter.
- 11.2** Tillstyrker delvis förslaget om meritvärdeskalibrering för gymnasieskolan.
- 15.2** Tillstyrker förslaget om ändrade behörighetsregler för tillträde till gymnasieskolan.
- 15.3** Lämnar kommentarer kring förslaget om ändrade krav för gymnasieexamen.
- 15.4** Avstyrker förslaget om ändrade krav för tillträde till högre utbildning.
- 16.4** Tillstyrker förslaget om reglering av betygssättning med synpunkter.
- 17.1** Avstyrker delvis förslagen om struktur för och regler kring nationella slutprov.
- 20.1** Lämnar kommentarer kring tidsplanen för införande och ikraftträdande.

9. Förslag på en numerisk betygsskala och nya betygskriterier

9.2 En betygsskala 1–10

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget om att införa en betygsskala om tio betygssteg med jämna skalsteg. Det finns ett tydligt behov av att reformera dagens system med ojämna skalsteg, där gapet i betygsvärde mellan F och E är lika stort som mellan E och A. Här anser vi att förslaget i betänkandet är ett fullgott alternativ som minskar utslagningseffekterna och ökar likvärdigheten vid beräkningen av en elevs meritvärde. Vi noterar att utredningen i bilaga 3 visar hur detta gäller oavsett ifall skalan tillämpas på ett kriteriebaserat betygssystem eller i ett system med meritvärdeskalibrering (nedan MVK). Betänkandet presenteras i stora delar som sammanbundna förslag i ett helt nytt system, där vi vill understryka att enskilda delar också är möjliga att justera eller genomföra för sig; avseende exempelvis stegen i betygsskalan och dess skalsteg men även avseende kraven för tillträde till högre utbildning i 15.4.

9.3 Betygskriteriernas utformning och den nya betygsskalan

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd har invändningar mot antagandet att ämnets syfte och centrala innehåll kommer ligga till grund för betygssättningen men tillstyrker förslaget i övrigt. I betänkandet förs genomgående resonemang om att lärare kommer anpassa sin betygssättning efter tidigare elevkohorters prestationer på nationella slutproven (nedan NSP) inom den aktuella gruppen. Detta beskrivs exempelvis tydligt på s. 681:

”En skola vill inte bli känd för att dess betygsvärden korrigeras ned. [...] Rektor och matematiklärarna kan t.ex. behöva veta att det är just skillnaden mellan betygen i matematik och provresultaten i matematik som utgör den största kalibreringen på just den skolan. Matematiklärarna behöver höja eller sänka sina krav om skolan ska minska skillnaden mellan det lärarsatta och kalibrerade genomsnittsbetyget.”

Vår tolkning blir således att betygssättningen kommer utgå ifrån elevkohortens väntade provprestation, snarare än ämnets syfte och centrala innehåll. Det är bara ifall provprestationerna kan ge en till fullo rättvisande bild av elevens kunskaper gentemot ämnets syfte och centrala innehåll som det går att dra ett likhetstecken mellan de två. Vår bedömning är att det, på grund av provens såväl begränsade former som omfång, inte går att göra en sådan liknelse. Förhoppningen är att ämnets syfte och centrala innehåll trots detta ska vara vägledande i undervisningen, men vi kommer i synpunkterna till 10.1 belysa riskerna för hur samma konkurrensmedel som betygen hittills utgjort kommer präglade även undervisningen i syfte att uppnå så höga slutprovsresultat som möjligt.

Modellen för meritvärdeskalibrering som föreslås av utredningen är inte förenlig med ett kriteriebaserat betygssystem, vilket vi instämmer i. Samtidigt visar betänkandets exempel i 9.3.4 tydligt på utmaningarna med att motivera betygssättningen för den enskilda eleven, då betygssättningsprocessen som föreslås förenklat kan beskrivas som att en elev ”hade bättre djup och bredd i sina kunskaper än *Jacob* men sämre än *Milla*, med ett betygssnitt som beräknats från tidigare års nationella slutprov”. Vi ser här en risk för att systemet upplevs som godtyckligt jämfört med ett kriteriebaserat betygssystem. Utredningen underbygger å sin sida väl hur lärare har en god förmåga att rangordna elever inom en för dem känd grupp, vilket kompletteras av förslagen om bedömningssamråd i 16.4. Att en sammantagen bedömning ska göras enligt förslaget i 9.3.7 ser vi vidare som positivt och kan skapa goda förutsättningar för en rättvisande betygssättning, trots ovan risker.

Att utredningens förslag syftar till att minska golv- och takeffekter genom en mer fingradig betygsskala med tre steg för mindre än godtagbara kunskaper och ytterligare steg för utmärkta kunskaper är i grunden positivt för urvalssystemets funktion. Färre platser behöver lottas ut och ett och samma betygsslag innehåller då inte lika spridda kunskapsnivåer som

idag. Här vill vi samtidigt presentera en risk som även belyses av det forskningsunderlag utredningen presenterar i kap. 19 (Högberg m.fl.), där högpresterande elever, i synnerhet flickor, ständigt strävar efter att nå en topprestation. De föreslagna kriterierna, där ytterst få elever ska få betyget 10, riskerar här att inverka menligt på dessa elevers psykiska hälsa och bidra till ökad stress vid bedömningstillfällen. Ett liknande underlag presenteras även i vår rapport *Det enda jag tänker på är stress och skola* (2024).

10. Förslag på betygsmodell för grundskolan

10.1 Huvudförslag: meritvärdeskalibrering

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget med synpunkter. Vi ser att ett betygssystem med den föreslagna modellen för meritvärdeskalibrering (MVK) i stort åtgärdar problemet med betygsinflation och olikvärdiga betyg mellan skolor. Även ifall ett visst utrymme kvarstår för godtycklighet inom en grupp som kalibreras efter samma provsnitt är utmaningarna marginella i förhållande till dagens system. Det är vidare positivt att modellen för grundskolan i sig är tydligt kompensatorisk och kommer medföra att färre elever än idag stängs ute från vidare studier på ett nationellt gymnasieprogram, vilket tillsammans med förslagen som lämnats i betänkandet Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) ger fler möjligheten till en sammanhållen utbildning på gymnasial nivå.

Vi anser att en stor fördel i meritvärdeskalibreringen för grundskolan är att alla betyg väger lika tungt i sammanräkningen till betygsvärdet, även ifall en viss förskjutning i praktiken sker mot de tio ämnen som omfattas av nationella slutprov då samtliga betyg (meritvärdet) kalibreras utifrån proven. Ovan är inte fallet för gymnasieskolan, vilket vi problematiserar i våra synpunkter kring förslagen i 11.2.

Praktisk-estetiska ämnen

Vi vill understryka att den reella effekten av det föreslagna systemet blir att betyg i PREST-ämnen genom det sammantagna betygsvärdet indirekt kalibreras efter nationella slutprov i svenska, engelska, matematik, NO och SO, där utredningen i sina egna beräkningar visar att den ämnesvisa korrelationen är omkring $r = 0,55$ och konstaterar att "resultatet indikerar att sambanden är relativt svaga" (s. 520). Enligt den föreslagna modellen ska detta åtgärdas genom att det sammantagna betygsvärdet (BV) ställs mot provresultaten (NSP) på gruppnivå, vilket istället ger en korrelation om 0,87–0,90 för grundskolan.

Utredningen drar från detta slutsatsen att "skolor som presterar bra på proven även tenderar att prestera bra i övriga ämnen och vice versa" (s. 396). Här ställer vi oss frågande till ifall en generellt stark korrelation, där betyg från (de 10 av 16) ämnen som omfattas av slutprov är medräknade, undanröjer problematiken med att elever som är starka i PREST-ämnen och svagare i NSP-ämnen får ett kalibrerat meritvärde som inte motsvarar deras faktiska ämneskunskaper – givet att betygen från alla ämnen ska vara värda lika mycket. Vi ser också utmaningar med legitimiteten i utredningens förklaringsmodell på individnivå, exempelvis: "Du är skicklig i musik, träslöjd och idrott och hälsa, men ditt meritvärde även för dessa ämnen blev nedkalibrerat eftersom du och skolan presterade sämre på slutproven i svenska, NO och engelska, och det finns en stark statistisk korrelation mellan de två".

Prov-, betygs- och bedömningsstress

Vi välkomnar att utredningen på ett engagerat vis har utrett hur förslaget kan komma att påverka elevers prov-, betygs- och bedömningsstress, främst genom kap. 19. Vi delar utredningens bild av att en betydande del av den negativa stress elever idag upplever är en konsekvens av att varje lektion upplevs som ett potentiellt bedömningstillfälle, där det inte är tydligt avgränsat vilka moment i undervisningen som är "examinerande".

Vi vet samtidigt, bland annat från rapporten *Det enda jag tänker på är stress och skola* (2024), att de nationella proven redan idag är det enskilda skolmoment elever upplever som mest negativt stressande. Utredningen konstaterar därtill att de nationella slutproven kommer bli mer "high stakes" än dagens motsvarighet, vilket riskerar att orsaka ytterligare negativ stress. Givet att lärare fortsatt ska inhämta ett eget underlag för sin betygssättning och att de nationella proven inte längre kommer kunna användas i detta underlag (då proven inte är genomförda innan betygssättning), ser vi att den löpande bedömningspraktiken kvarstår oförändrad eller ökar i omfattning ytterligare.

Den bedömning utredningen i 16.4.3 gör om att det tydligare ska framgå "vilka bedömningssituationer som syftar till att utgöra väsentliga delar av betygsunderlaget" är en välkommen ansats i linje med förslagen i Kunskap för alla (SOU 2025:19). Dessa förslag har potentialen att leda till en ökad tydlighet i när kunskaper bedöms, men syftar inte till att minska omfattningen av bedömningarna i sig. Utefter meritvärdeskalibreringens uppbyggnad är såväl lärarens betyg som de nationella slutproven bärande för meritvärdet, därtill blir slutproven än viktigare men kan samtidigt inte användas i lärarens underlag. Vi ser därför att utredningens förslag kan medföra negativa effekter för elevers psykiska hälsa.

Incitament att lära för prov

I utredningens sammanfattande vägval (kap. 7) beskrivs det svenska, konkurrensutsatta skolsystemet där lärarsatta betyg samtidigt ligger till grund för behörighet och urval. Utredningen beskriver vidare hur "betygen i Sverige på så vis blir en valuta för skolans aktörer, där aktörerna själva sitter på sedelpressen". När denna logik används för att motivera vägval kring meritvärdeskalibrering utifrån nationella slutprov, anser vi att utredningens förslag även behöver analyseras utifrån samma perspektiv. Ifall skolor tidigare konkurrerat genom sin betygssättning, kommer det nya konkurrensmedlet vara resultat på de nationella slutproven. De anses i förslaget vara objektiva jämförelsetal mellan skolor som dessutom blir hårt normerande för elevers meritvärden och där skolor "inte vill bli kända för att deras betygsvärden korrigeras ned" (s. 681).

Vi menar att förslaget därmed skapar incitament för skolor att konkurrera genom undervisningsmetoder som gör att skolan presterar så högt som möjligt i de nationella slutproven. Det kan exempelvis påverka omfattningen av undervisningsmoment som liknar slutprovsuppgifter i förhållande till omfattningen av andra typer av undervisningsmoment. Vi ser här en risk för att de mest ändamålsenliga undervisningsmetoderna får stå tillbaka till förmån för träning i vana och färdighet att svara på flervals- eller andra frågetyper som förekommer i utredningens 17.1.6 kring de nationella slutprovens utformning.

11. Förslag på betygsmodell för gymnasieskolan

11.2 Meritvärdeskalibrering i gymnasieskolan

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker delvis förslaget på den konstruktion för meritvärdeskalibrering som föreslås gälla i gymnasieskolan. För våra övergripande synpunkter kring meritvärdeskalibrering hänvisas till synpunkter på 10.1. Nedan redogör vi för våra synpunkter kring meritvärdeskalibreringens konstruktion för gymnasieskolan.

Viktning i betygsvärde relativt nationella slutprov

Vi har under 9.3 redogjort för våra synpunkter kring utredningens bedömning att lärare över tid kommer justera sina egna betyg efter elevgruppens väntade prestationer på de nationella slutproven. För att ett sådant system ska fungera i praktiken behöver de lärarsatta betygen, givet likvärdiga elevprestationer, vara jämförbara med resultaten på de nationella slutproven.

Enligt utredningens förslag i 11.2 ska de lärarsatta betygen, likt idag, viktas efter antalet lästa poäng inom ämnet vid uträkning av betygsvärdet (s. 532–533). För beräkning av de nationella slutprovsresultaten är däremot förslaget att alla slutprov ska värderas lika, oavsett i vilken omfattning eleven har läst respektive ämne (s. 533).

Skillnaderna i beräkning mellan de lärarsatta betygen och de nationella slutprovsresultaten medför att kalibrering kan ske även i de fall då den lärarbedömda elevprestationen helt och hållet överensstämmer med elevens (eller elevgruppens) prestation på de nationella slutproven. I praktiken innebär det att elever som presterar bättre i ämnen de läst fler poäng av riskerar att kalibreras ned i den föreslagna betygsmodellen, som i räkneexemplet nedan.

Lärarsatta betyg (BV)		Nationella slutprovsresultat (NSP)	
Ämne	Betyg * ämnespoäng	Nationellt slutprov	Provresultat
Svenska (300p)	$9 * 300 = 2\,700$	Svenska	9
Engelska (200p)	$5 * 200 = 1\,000$	Engelska	5
Matematik (100p)	$4 * 100 = 400$	Matematik	4
Betygsvärde (BV)	$4\,100 / 600 = \mathbf{6,83}$	NSP-genomsnitt	$(9+5+4) / 3 = \mathbf{6,00}$

Avvikelsen blir $6,00 - 6,83 = -0,83$ trots likvärdiga elevprestationer.

Vi ser flera risker med förslaget så som det skrivs fram i 11.2. Utöver att kalibrering här kan ske utan att någon egentlig betygsinflation uppstått, menar vi att det även riskerar att skapa oriktiga prioriteringar i skolverksamheten. Med nationella slutprov som konkurrensmedel ser vi att de ämnen som omfattar få poäng men som är bärande för provresultaten riskerar att prioriteras i verksamheten, oaktat att den önskade tyngdpunkten för gymnasieprogrammet är helt andra (karaktärs)ämnen som omfattar fler poäng.

Vi ställer oss frågande till denna del av förslaget och uppmantrar regeringen att i sin fortsatta beredning av utredningens förslag se över alternativa lösningar för viktningen mellan betygsvärde och nationella slutprovsresultat i gymnasieskolan.

15. Förslag på ändrade behörighetsregler för antagning till gymnasieskolan och till högre utbildning

15.2 Ändrade behörighetsregler för tillträde till gymnasieskolan

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget om ändrade behörighetsregler för tillträde till gymnasieskolan. Vi delar utredningens bedömning om behovet av vissa förkunskapskrav givet gymnasieskolans nuvarande dimensionering och struktur, där genomförandet av förslagen i Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) är ett nödvändigt komplement till utredningens förslag om behörighetsregler. Vi hänvisar till elevrörelsens gemensamma remissvar för specifika ställningstaganden i förhållande till införandet av nya yrkesutbildningar.

Vi ser mycket positivt på att andelen som i och med utredningens förslag inte blir behöriga till ett nationellt gymnasieprogram väntas minska till 8–10% till följd av en årsvis standardisering av proven. Vi delar även utredningens resonemang avseende Sveriges ställning i internationella kunskapsmätningar i förhållande till andelen elever som går ut grundskolan utan fullständiga betyg (b.la. s. 619). I samband med förslagets eventuella genomförande ser vi en viss risk att de nya behörighetskraven uppfattas som godtyckliga med tanke på att kunskapsnivån i riket inte i sig ändras med övergången till ett nytt betygssystem. Denna risk ser vi dock som övergående, där fördelarna tydligt överväger nackdelarna såväl vid införandet som på lång sikt.

15.3 Examenskraven för en gymnasieexamen behöver anpassas till meritvärdeskalibreringsmodellen

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd anser att ändrade krav för gymnasieexamen riskerar att få legitimiteten i examensformen att framstå som lägre än idag. Syftet med meritvärdeskalibrering för gymnasieskolan är att säkerställa en likvärdig och jämförbar bedömning av elevers prestationer, där utgångspunkten är att det sammanställda betygsvärdet från de lärarsatta betygen inte möter behovet på ett fullgott vis. Att då basera kraven för gymnasieexamen på betygsvärdet menar vi riskerar att leda till en liknande värdering av gymnasieexamen, särskilt som meritvärdet och behörigheten till högre studier är baserade på en struktur som ska anses vara likvärdig och jämförbar.

Vi delar utredningens bild av att de yrkeselever som väljer bort grundläggande behörighet till högre utbildning fortsatt ska kunna ta ut en examen, men likt utredningen beskriver kommer en examen då snarast vara ”ett intyg på genomgången och fullföljd utbildning” (s. 634). Vi ser det å andra sidan som märkligt att en gymnasieexamen från ett högskoleförberedande program inte skulle medföra behörighet till högre utbildning. Vi ser det som en möjlighet att för de gymnasieelever som går de nya yrkesutbildningar som föreslås i Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74) eller väljer bort grundläggande behörighet från nuvarande yrkesprogram utfärda yrkesexamen enligt utredningens förslag.

Att inte längre koppla gymnasieexamen till grundläggande behörighet men fortsatt ha krav om ett genomsnittligt betygsvärde för examen ser vi också riskerar att leda till en struktur där

skolor sätter betyg som inte till fullo motsvarar elevers kunskaper i syfte att de ska kunna ta ut en examen, för att sedan år efter år kalibreras ned. Att myndighetsutövningen i form av meritvärdeskalibrering sker utom den egna skolenheten ser vi kan förstärka effekten, där en skola "gör det den kan" för att rusta elever inför deras framtida yrkesliv genom att möjliggöra en examen trots vetskapen om att betygsvärdet kommer kalibreras ned i ett senare skede.

15.4 Tillträde till högre utbildning

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd avstyrker förslaget om ändrade krav för grundläggande och särskild behörighet till högre utbildning. Vi ser det som direkt olämpligt att prestationen vid ett enskilt provtillfälle ska vara utslagsgivande för behörigheten till högre utbildning, ställt i relation till tre års prestationer med löpande bedömningar vid något av gymnasieskolans nationella program. I vår mening är det kompensatoriska system med krav på ett kalibrerat meritvärde om minst 4,0 som föreslås i 15.2 lämpligast, där utredningen å sin sida menar att det "är en stor förändring jämfört med hur dagens behörighetsregler till högre utbildning regleras, [som] skulle kräva ytterligare utredning rörande vad det skulle få för konsekvenser för den högre utbildningen" (s. 639). Att införa utslagsgivande provgränser vid enskilda provtillfällen för grundläggande behörighet anser vi även det vara en stor förändring som inte bör genomföras lättvindigt.

Utredningen belyser att det med förslaget inte kommer gå att med säkerhet säga att en elev som får provresultatet 3,99 och därmed faller under behörighetsgränsen har mindre utvecklade kunskaper än en elev som får resultatet 4,00, en brist vi instämmer i. Vi anser dock att utredningen för motstridiga resonemang när det i 15.6 motiveras varför motsvarande system inte föreslås för behörighet till gymnasieskolan. Då belyses att "slutproven egentligen inte är utformade med syftet att kvalificera elever för behörighet, eftersom de standardiseras årsvis och därmed har en relativ grund" (s. 645). Vi menar att samma resonemang går att föra i fråga om behörigheten till högre utbildning. När enskilda provtillfällen kan bli direkt utslagsgivande ser vi också att externa faktorer, snarare än elevens faktiska kunskap, riskerar att påverka utfallet i större utsträckning.

Vi är särskilt kritiska till förslaget om ändrade krav för behörighet till högre utbildning i ljuset av förslagen 14.3.1 och 17.1.15. Med dessa förslag i kombination kommer en elev som inte lyckas prestera ett resultat om minst 4,0 i samtliga av slutproven i matematik, svenska och engelska inte få grundläggande behörighet till högre utbildning, inte kunna skriva om provet under gymnasietiden (17.1.15) och inte heller kunna genomföra samma slutprov i kommunal vuxenutbildning innan det andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år (14.3.1).

Ovan innebär att en elev som studerar vid det humanistiska programmet och skriver det nationella slutprovet i grundläggande matematik i slutet av årskurs 1, kan få tillbaka ett resultat under 4,0 och därmed förlora möjligheten till grundläggande behörighet till högre utbildning. Det finns då heller ingenting personen kan göra åt detta under återstoden av studietiden eller för ett kalenderår därefter. Vi ser att detta riskerar att påverka såväl studiemotivationen som stressen förenat med den faktiskt utslagsgivande situation som behörighetskraven skapar.

Vi ser att en potentiell lösning går att finna i utredningens alternativa förslag för behörighet till gymnasieskolan i 15.6, där krav föreslås på ett genomsnittligt slutprovsresultat om minst 4,0 för proven i svenska, matematik och engelska. Slutproven blir i så fall inte lika utslagsgivande och då "mätningar i form av enskilda prov är behäftade med viss osäkerhet är det att föredra att ha ett genomsnittligt provbetyg från de olika proven för att minska risken för att ett enstaka lite lägre provresultat leder till att eleven blir obehörig" enligt utredningen (s. 645). Vi ser det även som nödvändigt att kunna skriva om slutprov inom en tid som gör det möjligt att så snart som möjligt efter erhållen gymnasieexamen kunna påbörja högre studier, givet ett resultat om minst 4,0 vid det nya provtillfället.

16. Förslag på reglering av betygssättning

16.4 Reglering av betygssättning

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget med synpunkter.

Att lärare vid en och samma skolenhet bedömer hela elevgruppen likvärdigt anser vi vara en nödvändighet för systemet med meritvärdeskalibrering. Vi välkomnar bedömningen om att det bör införas bestämmelser i läroplanerna som säkerställer att hela kurs- eller ämnesplanens kunskapsdomän betygssätts, men ser samtidigt utmaningar med att andemeningen i sådana förslag ska få genomslag i verksamheten. Vi utvecklar dessa resonemang ytterligare i synpunkterna kring 9.3 och 10.1. Som nämnt i synpunkterna kring 10.1 ser vi positivt på bedömningen i 16.4.3, då det har potential att minska den konstanta bedömningsstress många elever upplever i nuläget.

17. Förslag på ändringar i det nationella provsystemet

17.1 Förslag om nationella prov och nationella slutprov

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd avstyrker delvis förslagen om ändringar i det nationella provsystemet. Vi anser det inte vara önskvärt att det kalibrerade meritvärdet återförs efter avslutad utbildning men hör sammar utredningens utmaningar i att presentera en annan tidplan för central rättning och kalibrering än den nu föreslagna. I betänkandets konsekvensanalyser (21.5.7) återfinns resonemang vi instämmer i till stora delar.

Den konstruktion av nationella slutprov som föreslås i 17.1.6 ser vi riskerar att skapa så kallade *teach for the test*-effekter, vilket vi för ett resonemang kring i synpunkterna till 10.1. Vi ser och delar utredningens bedömning i utmaningarna att genomföra andra typer av centralt rättade, nationellt likvärdiga slutprov än de beskrivna, men menar att det samtidigt riskerar att prägla undervisningens innehåll.

I fråga om möjligheten att överklaga nationella slutprovsresultat ger utredningen exempel på när så är möjligt i andra utbildningssystem, där betygssättning i Sverige är en av få former av myndighetsutövning som inte går att överklaga. Inom ramen för meritvärdeskalibrering utifrån nationella slutprov ser vi att resultaten från dessa är att betrakta som en del av betygssättningen, är myndighetsutövning och således i vår mening bör gå att överklaga. Det

är inte bara en fråga om att upptäcka fel, vilket utredningen ger exempel på, utan en fråga om att kunna försäkra sig om systemets rättssäkerhet i en form av myndighetsutövning som har stor inverkan på barn och ungas liv. Vi anser att detta är särskilt viktigt i ett komplext system med förhållandevis låg insyn, där ansvaret bör ligga på det offentliga att kunna motivera skälen för sina beslut inom ramen för myndighetsutövningen. Vi avstyrker därför utredningens förslag på denna punkt.

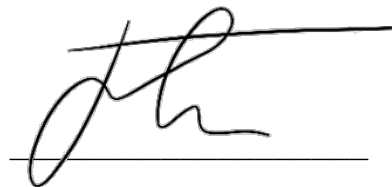
Vi ser att ett alternativ eller komplement till överklagan enligt ovan kan vara att Skolverket enligt de strukturer som finns beskrivna i 17.1.12 vid särskilda skäl även ska kunna bevilja undantag från ett eller flera nationella slutprov efter att de genomförts. I så fall skulle dessa provresultat räknas bort från det genomsnittliga resultatet för elevens nationella slutprov. Sådana skäl skulle behöva vara tydligt definierade och undantag beviljas endast då en elev på ett tydligt vis varit hindrad från att genomföra slutprovet efter bästa förmåga.

Vi avstyrker även förslaget i 17.1.15 om att det inte ska vara tillåtet att skriva om prov under tiden en elev är inskriven i gymnasieskolan. Att ansvaret ska läggas på eleven att under pågående slutprov bedöma ifall en bättre prestation är möjlig vid ett uppsamlingstillfälle och i så fall inte lämna in provet, anser vi skapar sämre förutsättningar att visa sin faktiska kunskap än vad som är motiverat. En elev bör i vår mening kunna genomföra slutprovet vid varje provtillfälle efter det att personen avslutat den sista nivån i det ämne provet tillhör, åtminstone då tidigare resultat inneburit att personen inte uppnår kraven för grundläggande behörighet till högre utbildning enligt 15.4. I våra synpunkter kring 15.4 utvecklar vi dessa resonemang ytterligare.

20. Införande och ikraftträdande

20.1 Tidsplan

Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd ser att tidsplanen för ikraftträdande och tillämpning är mycket ambitiös, där det i vår mening är avgörande att Skolverket, resterande skolmyndigheter och huvudmän får tillräcklig tid att tillämpa förslagen. Vi hänvisar till remissvaren från dessa instanser för vidare utlåtanden om tidsplanen.

Jonatan Lamy
Ordförande
Sveriges Elevkårer

Agnes Tell
Ordförande
Sveriges Elevråd